

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МАРКСИСТСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ

Актуальність теми дослідження. Однією з найбільших, найважливіших та завжди актуальних проблем філософії є визначення засад, основ та причин виникнення того чи іншого напрямку. Сьогодні, під час активного розвитку Української держави, вивчення марксистської філософії є необхідним для уникнення негативного досвіду, який був пережитий українцями ж завдяки ній.

Мета дослідження: проведення філософського аналізу причин виникнення і процесу історичного розвитку марксизму та марксистської філософії. **Об'єкт дослідження:** причини виникнення, процес історичного розвитку марксизму та марксистської філософії. **Предмет дослідження:** визначення теоретичних засад і основ марксизму та марксистської філософії. **Завдання дослідження:** розкрити сутність марксистської філософії, її зародження, зміни протягом часу, її головних ідей, засад та основ. Показати її роль у розвитку філософії в цілому. Марксизм, який виник у 40-х роках XIX століття, є соціально-політичною, економічною та, щонайважливіше, філософською концепцією. Він намагається осягнути світ, людину, суспільство, загальні закономірності їх розвитку, соціально-класові протиріччя та шляхи їх подолання. Його засновниками були німецькі філософи Карл Маркс (1818 - 1883) і Фрідріх Енгельс (1820 - 1895). Появі марксистської філософії, як і марксизму в цілому, передували певні історичні та природничо-наукові передумови. Оскільки суспільні відносини змінилися на буржуазні, сформувався такий клас, як пролетаріат, який потребував усвідомлення своєї ролі в соціумі [4, с. 227]. Було відкрито закон збереження і перетворення енергії. Він став науковим підґрунтям філософських висновків про нестворюваність і незнищеність матерії та руху. Досліджено клітинну структуру живого. Це дозволило зробити філософський висновок про єдність усіх живих організмів і про те, що основою цієї єдності є клітина. Створено еволюційну теорію. У філософському аспекті вона аргументувала ідею безперервності еволюції органічного світу, закономірності виникнення людини як найвищого прояву природи [2, с. 90]. Марксистська філософія бере свій початок з філософії Гегеля. Починаючи з 1842 року Карл Маркс вивчає нові для Німеччини суспільні рухи - соціалізм і комунізм, ознайомлюється з соціалістичною та комуністичною традицією Франції й Англії, вивчає перші виступи німецьких соціалістів і комуністів. Молодий Маркс зумів досить швидко стати одним із лідерів цього напрямку. Крім Гегеля, він вивчав і Людвіга Фейєрбаха, лідера німецької філософії тих років, в основі вчень якого лежав гуманізм. Маркс поєднував його ідеї з аналізом комуністичних доктрин. Приблизно тоді ж дослідження майбутнього марксизму значно розширилися. Поштовхом для цього став вплив молодого Фрідріха Енгельса, який до 1844 року самостійно прийшов до комунізму та матеріалізму, також захоплений філософією Фейєрбаха. На відміну від Маркса, Енгельс, який проживав з 1842 по 1844 рік у Англії, уже був добре знайомий з організованим масовим робітничим рухом - чартизмом, з англійською соціалістичною та комуністичною літературою і, щонайважливіше, з політичною економією великих англійців: Адама Сміта, Девіда Рікардо та інших. Згодом була опублікована критична робота Енгельса про англійську політичну економію. Енгельс критикував цю науку як захисник інтересів пролетаріату. Для Маркса ця робота відкрила зовсім нову область знань, засвоєння якої, як він вважав, була необхідною для створення нового світогляду. В 1844 році в творчості Маркса з'єдналися найважливіші елементи для створення єдиної, цілісної філософсько-світоглядної концепції. Політико-економічний аналіз дійсності Маркс з'єднав з філософською традицією німецької класики і з критичним переробитком теорій утопічного соціалізму і комунізму. Практично всі свої ідеї Карл Маркс розвинув на основі класової боротьби. Хоча вона була відкрита й описана ще до нього, саме Маркс назвав її головні концепції: класи виникають на певному етапі розвитку суспільного виробництва; класова боротьба неминуче веде до встановлення влади робітників - диктатури пролетаріату; диктатура пролетаріату є лише етапом на шляху ліквідації класів взагалі [3, с. 26]. Карл Маркс вбачав в пролетаріаті силу, яка може здійснити соціальну революцію. В працях молодого Маркса обґрунтування такої революції теоретично пов'язано з тим, що він постійно критикував релігію, тому ставить на місце Христа «божественний клас» - пролетаріат. Клас, який може звільнити людство від соціального зла. Сам пролетаріат в процесі революції повинен «вскреснути» - звільнити себе від жахливих умов свого існування. Він вважав, що всесвітньо-історична роль пролетаріату полягає саме у цьому [5, с. 11]. Така думка є найважливішим елементом марксистської теорії суспільних змін, його філософії. Важливою частиною будь-якої філософії є релігія. З точки зору Карла Маркса, вона є формою теоретичного існування людини, хибного світогляду, фантастичним відображенням людського буття, ілюзією щастя, вираженням страху людства перед самим собою. Маркс вбачав у релігії призначення людини через посередника. В християнстві посередник - це Христос, на якого людина перекладає божественність. Маркс, опираючись на ідеї Фейєрбаха, робить принципово новий висновок: релігія не тільки вираження убогства людини, а й протест проти цього убогства [5, с. 12]. У своїх вихідних засадах філософія марксизму є матеріалістичною та ідеалістичною концепцією. В ній присутні елементи гегелівської філософії, французького та фейєрбахівського матеріалізму, англійського емпіризму. Але, все-таки, матеріалізм відіграє провідну роль в марксизмі. Матеріальний світ є вічним і безкінечним, а його розвиток приводить до виникнення людини. Людині притаманна свідомість. За Марксом, сутність і зміст свідомості визначається тими соціально-економічними умовами, в яких вони живуть [1, с. 70]. Ця, в цілому, вірна думка, була перебільшена в марксизмі, внаслідок чого будь-які феномени духовної культури людства почали виводитися безпосередньо з економічних факторів. Хоча в працях Маркса і Енгельса вказується на відносно самостійну роль суспільної свідомості, все-таки марксистська філософія схилилася до того, що всі явища суспільного життя зумовлені економічними чинниками. В марксистській філософії вважалось, що Карл Маркс і Фрідріх Енгельс зробили значний внесок у філософію насамперед тим, що з'єднали матеріалізм і діалектику [1, с. 71]. До них матеріалізм і діалектика розвивались різними шляхами: матеріалізм був метафізичним, тобто антидіалектичним, а діалектика - ідеалістичною, тобто розвивалась на основі ідеалізму. Маркс та Енгельс взяли від ідеаліста Гегеля діалектику і з'єднали її з матеріалізмом Фейєрбаха. **Висновок:** Отже, теоретичними засадами марксистської філософії є класова боротьба і подальша соціальна революція, засновані на класичній німецькій філософії, англійській економії та французькому соціалізмі. В поєднанні з іншим баченням релігії, свідомості людини та суспільних відносин, ці елементи утворюють кардинально новий напрямок філософії, який, проте, не знаходить успішної реалізації в реальному житті.

Список використаних джерел

1. Балашов Л. Е. Философия: навчальний посібник. «Дашков і К». Москва, 2012. 612 с.
2. Данильян О. Г., Тараненко В.М. Философия. «Право». Харків, 2010. 312 с.
3. Коваль П. С. Основи філософських знань: навчальний посібник. Ковель, 2012. 96 с.
4. Козій І. В. Вплив марксистської парадигми на формування української філософії першої половини XX століття. Гілея. Філософські науки. 2016. №106. С. 227-230.
5. Любутин К. Н. О философии Маркса, о философии Энгельса. Философия и общество. 2004. №1. С. 6-26.